

Vaizdeliai kremtant semiotiką su komparatyvistikos prieskoniu

Nijolė Vaičiulėnaitė-Kašelionienė

nijolekaselioniene@gmail.com

Vieną 1988 metų auksinio rudens rytą tuometinio Vilniaus pedagoginio instituto koridoriuje netikėtai susidūriau su profesoriumi Kęstučiu Nastopka. „Jūs po prancūzų kalbos užsiėmimo? – paklausė. – O gal kartais galėtumėte ir privačiai pamokyti? Mat ieškau, kas man asmeniškai pagelbėtų“. Akimircai prisiminiau ką tik iš studentų nefilologų išgirstą retorinį klausimą: „Ar mums tos prancūzų reikia? Juk niekada į Paryžių nenuvyksim“... Tuomet buvo užplūdęs toks nuobodulys, jog norėjosi užsnūsti saulei įspindus pro auditorijos langą. Gelbėjo atsinešta Joe Dassino dainų juosta – mėginome tokiu būdu persikelti „Aux Champs-Élysées“... Pasižiūrėjau į dangaus žydrumo profesoriaus akis – kažkaip priminė nebūtą Paryžių. Ir sutikau. Ypač patikinta, kad nedaug iš manęs reikės, tik elementariausių kalbos įgūdžių, nes profesorius pats jau dirbo su žodynu ir bandė versti semiotikos tekstus. Taip prasidėjo mūsų pažintis, kuri jau trunka trisdešimt dvejus metus.

Įdomiausia ir buvo pradžia, kai vyko saviti intelektualiniai mainai: kalbos pamokos ir semiotikos pagrindai. Du didžiausi

Received: 13/04/2021. Accepted: 01/05/2021

Copyright © 2021 Nijolė Vaičiulėnaitė-Kašelionienė. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

tuomet neregėto ženklių mokslo entuziastai – Kęstutis Nastopka ir Saulius Žukas – subūrė nedidelį smalsuolių būrelį Greimo semiotikos tekstams aiškinti, mėginant juos pirmiausia į lietuvių kalbą išversti. Man patiko viskas: tai, kaip rimtai ir detaliai buvo bandoma išsiaiškinti kiekvieną kurios nors semiotikos sąvokos niuansą, prieš surandant lietuvišką atitikmenį, ir tai, kaip tąja nauja sąvokine kalba pasirodė įmanoma prakalbinti literatūros tekstą. Pagaliau! Nuo impresijomis pagrįsto literatūros nagrinėjimo galima pereiti prie mokslinės analizės, kuri leistų atskirti tiesą nuo netiesos. Man tai atrodė – ir dabar atrodo – labai svarbu.

Būtent tuometinio Vilniaus pedagoginio instituto lietuvių literatūros profesoriaus Kęstučio Nastopkos rūpesčiu ši aukštojo mokslo institucija tapo pirmuoju semiotikos židiniu Lietuvoje. Čia kartą per savaitę rinkosi, tiesa, neskaitlingas dėstytojų ir studentų būrelis, skaitantis ir nagrinėjantis Greimo tekstus, čia buvo parengtas pirmas semiotikos kursas studentams ir mezgami ryšiai su prancūzų semiotikais, laikančiais save Algirdo Juliaus Greimo mokiniais. Kaip žinoma, dar sovietmečiu profesorius Kęstutis susirašinėjo su Paryžiaus semiotikos mokyklos steigėju ir vadovu; Lietuvai atsikovojus nepriklausomybę laiškuose buvo aptariamose vizitų į Lietuvą galimybės. Nors Greimo sveikata nebeleido jam keliauti, jis pasiuntė tėvynėn savo sekėjus. Po Greimo mirties 1992 metais genialaus semiotiko mokiniai manė esant pareiga bent kartą apsilankyti jo krašte, kad paskleistų mokytojo idėjas.

Pirmasis, VU rektoriaus Rolando Pavilionio kvietimu, 1990 metų pavasarį atvyko semiotikas ir sociologas Ericas Landowskis, čia turėjęs susitikimą su prancūzų kalbos mokytojais. Tų pačių metų rudenį Greimo pasiūsta, Broniaus Kuzmicko iškviesta ir Nastopkos sutikta, lietuvių-prancūzų ryšius semiotikos srityje gaivinanti kregždė iš Liono atskrido į Vilniaus pedagoginį institutą. Jeanas Delorme'as, religinio diskurso analizės centro (CADIR) įkūrėjas Prancūzijoje, savo paskaitų cikle atvėrė susirinkusių širdis ir protus Biblijos semiotikai. Gerai prisimenu tas paskaitas. Jos vyko pilnoje klausytojų amfiteatrinėje auditorijoje. Įstabu buvo girdėti ir pagal brėžiamas schemas matyti, kaip semiotinės analizės

strategija atskleidžia tuos Šventojo Rašto klodus, kuriuos, regis, gebėtų iširti tik teologai, kunigai ar vienuoliai. Kai po paskutinės paskaitos profesorius Kęstutis Nastopka padėkojo svečiui už surengtą intelektualią puotą, apsidairiau po auditoriją ir pamačiau lyg ir dviem skirtingoms stovykloms atstovaujančius žmones: vienų veiduose švietė neslepiamas susižavėjimas, o kitiems visa tai atrodė nuobodu. Tuomet pasidingojo, kad vis dėlto ši puota ne kiekvienam. Ir semiotika tikriausiai niekada nebus labai populiari. Vėliau pasirodė, kad ši pirmuoju įspūdžiu paremta nuojauta nebuvo apgaulinga. Vis dėlto antroji tų pačių metų gruodį atskridusi kregždė – prancūzų literatūros profesorius, literatūros teorijos ir bendrosios semiotikos dėstytojas Paryžiaus VIII universitete Denis Bertrand'as sulaukė ne menkesnio klausytojų rato. Prisidėjo ir tai, kad su semiotinių tekstų vertimo į lietuvių kalbą iššūkiams abiejų vizitų atvejais ir vėliau dar ilgą laiką puikiai tvarkėsi VPI ir VPU dėstytoja Danutė Litvinienė, atskleidusi neeilinį žodinio vertimo talentą.

1992-ieji tapo reikšmingi lietuviškame semiotikos kelyje – tais metais Vilniaus universitete įkurtas A. J. Greimo semiotikos centras. (Beje, tais pačiais metais Vilniaus pedagoginis institutas pervardintas į Vilniaus pedagoginį universitetą.) Toks sprendimas buvo priimtas po tarptautinio semiotikų kolokviumo Vilniuje, surengto dar Greimo iniciatyva ir organizuoto daugiausiai Bertrand'o, Nastopkos ir Sauliaus Žuko rūpesčiu. Tai buvo pirmoji tarptautinė semiotikos konferencija mūsų šalyje. Joje absoliučiai dominavo svečiai iš Prancūzijos: Greimo našlė Teresa Mary Keane, Heidi Toelle, Ericas Landowskis, Jacques'as Fontanille'is, Claude'as Zilbergas ir kiti. Visi ir kiekvienas originaliai svarstė temą „Kasdienybės estetika Europoje“. Man teko garbė ir rūpestis būti viena iš vertėjų. Pasitaikė ir kuriozų. Antai vienas garbus VU docentas, nesuprasdamas naujos sąvokinės semiotikos kalbos, ėmė skaityti taip, kaip iš anksto gauto pranešimo vertimą buvo pasirašęs, nebesiklausydamas, ką svečias iš Prancūzijos aiškina, tad baigė savo tekstą anksčiau už pranešėją... Na o man pasisekė su Donato Saukos tekstu: profesorius pranešimą pats skaitė prancūziškai,

o man davė savo lietuvišką versiją, tad pakako suderinti tempą. Betgi labiausiai įsirėžė atmintin vieno šios konferencijos vakaro vaizdelis „išvažiuojamojo posėdžio“ kolegės Virginijos namuose metu: keturi tautiečiai ir penki prancūzai iš semiotikų žvaigždyno suglaudę galvas aplinkui žemą saloninį stalėlį palaiko kažin kokį linksmą šnekėjimą, o akys tik žiba... nes jaučiasi visi kaip mokinukai iš pamokų pabėgę. Greit išsismaginę ėmėme judinti rankas ir kojas ir puolėme šokti. Tada pastebėjau, kad mūsų profesorius Kęstutis, šiaip jau nerodantis didelio susidomėjimo šokiais, kuo puikiausiai dėlioja žingsnius, vedžiodamas garsią semiotikę, ką tik perskaičiusią intriguojantį pranešimą apie darbinį arkli, virstantį žirgu.

Matyt, ne veltui prancūzų semiotikai kalbėjo, kad savo šalyje jaučiasi tarsi saviti sektantai, netikri broliai ir seserys, susibūrę aplinkui ryškiausią visus vienijančią figūrą – tuomet jau šviesios atminties lietuvi Algirdą Julijų Greimą. Konferencijos užkulisiuose pusbalsiu buvo svarstoma ateities vizija paabejojant, ar seksis toliau taip pat sėkmingai bendrauti, ar ir toliau taip gerai vieni kitus pažins ir palaikys; nes iki šiol, jei kuris turėdavo bėdų, būdavo siūloma problemą kartu išspręsti, situacijai taikant semiotinės analizės kelią. Man tokia mokslo ir gyvenimo jungtis, įtraukiant kasdienę būtį į teorijos akiratį, atrodė nepaprastai patraukliai. Kaip ir semiotikai natūralus literatūrologijos ryšys su lingvistika, antropologija, sociologija, psichologija ar matematika. Iš tiesų, visi Greimo mokiniai, apsilonkę Vilniuje arba vėliau ir semiotikų rengiamose vasaros stovyklose Druskininkuose, buvo atviri, nuoširdūs ir labai linkę bendrauti.

To bendravimo formų būta įvairių. Be mezgamų oficialių ryšių – kaip antai Greimo iniciatyva 1991 metais VPU pasirašyta sutartis su Limožo universitetu, kurio prorektoriumi netrukus tapo pasijų semiotikos kūrėjas Jacques’as Fontanille’is – bene dar svarbesni buvo asmeniniai santykiai. Nebereikėjo man mokyti Kęstučio prancūzų kalbos – praktika buvo įgyjama tiesiogiai bendraujant, net kartu rašant pranešimus ar straipsnius. Tokia draugystė užsimezgė tarp Kęstučio ir Heidi Toelle, o man teko laimė iš arčiau pažinti vieną iš pirmųjų Greimo mokinių, krištolinės sielos žmogų

Jacques'ą Escandė'ą. Šis Biblijos semiotikas Lietuvą (kurioje lan-
kėsi su paskaitomis tris kartus) regėjo per savo mokytojo prizmę,
o pastarasis jam buvo sakrali asmenybė... dėl to nedvejodamas
paaukojo savo semiotinę biblioteką Greimo centrui. Dėl to ir bene
kiekvienam lietuviui, atvykusiam į Prancūziją, galėjo suteikti
globą su vienintele sąlyga – jeigu šis yra ar bent geba prisistatyti
esąs Greimo gerbėjas (tai patyriau stažuočių Prancūzijoje metu).

Čia turėčiau sustoti. Juk ne apie save rašau, o apie Kęstutį. Vis
dėlto derėtų paaiškinti, kodėl tokiomis palankiomis aplinkybėmis
netapau semiotike. Manau, kad tai pasakytina ir apie kai kuriuos
kitus literatūrologus. Bent jau dviejų VPU katedrų – Visuotinės
ir Lietuvių literatūros – kolegas. Vieną iš priežasčių pavadinčiau
išorine arba istorine: tuo metu, kai susidarė sąlygos laisvai skliti
semiotikos idėjoms, Kęstučio Nastopkos vadovaujama Visuotinės
literatūros katedrai reikėjo pasirinkti prioritetinę mokslinių tyrimų
kryptį. Naivu buvo manyti, kad tai galėtų būti semiotika – svečiai
iš Prancūzijos mums jau buvo paaiškinę, kad semiotiku galima
tapti maždaug po dešimties metų intensyvaus darbo. Tuo pat
metu lyginamieji literatūros tyrimai kolegoms buvo priimtini,
kai kurie Visuotinės ir Lietuvių literatūros katedrų dėstytojai jau
dirbo šioje srityje. Taigi, semiotika liko pageidaujama, bet skirta
didžiausiems entuziastams. Tokiems kaip Kęstutis, kuris, įsikūrus
Greimo centrui Vilniau universitete, ėmė kelti sparnus ketindamas
mus palikti. 1996 metais, gaudžiai visų išlydėtas, profesorius
perėjo dirbti į VU, VPU palikdamas tik semiotikos paskaitas ir
seminarus studentams. Perėmusi iš Kęstučio vadovavimą katedrai,
atlapa širdimi nėriau į komparatyvistikos vandenį, tempdama
paskui ir kolegas. Šios nardymo pratybos užėmė visą nuo paskaitų
likusį laiką, tad semiotika liko tarsi viliojanti sala horizonte. Kita
priežastis – vidinė, psichologinė. Man regis, taikliai pasakė Jurga
Ivanauskaitė, pasiklausiusi minėto Jeano Delorme'o paskaitų.
Ji rašė: „Vilniaus pedagoginiame institute galėjome klausytis jo
paskaitų ciklo „Semiotinė teksto samprata ir Biblijos skaitymas“,
kuris truputį priminė... Žaidimą Stiklo Karoliukais.“ (Ivanaus-
kaitė 1990: 3). Įdomu, kad beveik po dešimtmečio kitos mokslo

krypties – lyginamosios literatūros metodą Indrė Žekevičiūtė taip pat prilygino žaidimui stiklo karoliukais (Žekevičiūtė 1999: 52). Idėja ta pati: analizė savitikslių, prieinama nedideliame specialistų ratui. Beje, su Indre sutinku tik iš dalies. Dabar pasidalinsiu savo mintimis, kaip stiklo karoliukai dera semiotikai.

Klivlendo universiteto profesoriaus, žurnalo *Cognitive Semiotics* leidėjo Pero Aage Brandto žodžiais, norint mechaniškai atskirti semiotinį tekstą, pakanka suskaičiuoti grafinius ženklus, ypač kabutes ir kursyvus. Taipgi įvairias schemas, – pridurčiau. Esą, be semiotinės esė, joks kitas intelektualinis žanras nenaudoja tokio kiekio ženklų; semiotikai turi būti prisiekę pedantai, nes semiotinis diskursas kitus lenkia ir išsiskiria savo iškilmingai afišuojamu pedantizmu (Brandt 2010: 330). O ką veikti, jei nuo jaunumės nemėgai matematikos, o pedantiškumą laikai yda? Gal tokia buvo mano vidinė priežastis, galgi ne man vienai sukliudžiusi nuosekliai taikyti semiotinį metodą literatūros tyrimuose. Ne kartą atidžiai perskaičius pusę semiotinės literatūros kūrinio analizės, kildavo klausimas: ar tikrai tyrimui dar svarbiausias yra tekstas, o ne siekis išsiaiškinti vieną ar kitą teorinį postulatą, vieną ar kitą analizės kategoriją, nukreipiant dėmesį į tarsi savaime vertingą kurio nors elemento atpažinimą, įvardijimą ir tolesnius semiotinius žaidimus reikšmėmis. Tokiais atvejais stiklo karoliukais žaidžiama iš tiesų dėl paties žaidimo. Iki šiol manau, kad literatūros semiotikas privalo turėti išskirtinį talentą operuoti savo instrumentais taip, kad preparuotas kūrinys nemirtų, bet prisikeltų naujam, gražesniau gyvenimui.

Kūrybiškos semiotinės analizės pavyzdžių pateikdavo toliau mus lankę ir VU Greimo centre paskaitas skaitę prancūzų semiotikai. Tarp jų vėliau jau gerai pasirodydavo ir lietuvičiai. Didelio susidomėjimo sulaukė Kęstučio Nastopkos atlikta Prospero Mérimée *Lokio* semiotinė analizė, pirmiausia išspausdinta Limožo universiteto leidinyje 1995 metais (Nastopka 1995). Čia semiotinis metodas iš tiesų leido atskleisti giliają istorijos prasmę. Pasak minėto Fontanille, abu tekstai – Mérimée novelė ir Nastopkos tyrimas – atveria ir istorinę, ir (tam tikra prasme) politinę intrigą.

Esą, abu aprašo, kaip viena kultūra išskaido į dalis, išsklaido ir nuvertina kitą kultūrą, o paskui, smalsumo ir tiesos troškimo vedama, vėl sutelkia dalis į visumą ir naujai įvertina. Šis garsaus prancūzų semiotiko teiginys, mano galva, vertas komparatyvisto, ypač imagologijos specialisto, plunksnos, tad jį drauge su Kęstučio tyrimo komentaru įdėjau savo monografijoje (Vaičiulėnaitė-Kašeliionienė 2011: 285).

Ir tai ne vienintelis kartas, kai Kęstučio Nastopkos tyrimuose semiotika talkina komparatyvistikai. 1999 metų pavasarį profesorius dalyvavo VPU Lituanistikos fakulteto surengtoje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje-diskusijoje „Komparatyvistika šiandien: teorija ir praktika“. Leidinyje tokiu pačiu pavadinimu buvo jo straipsnis „Lietuvių poezijos sąsajos su Jeronimo Boscho daile“ (Nastopka 2000: 40). Straipsnyje atskleista poezijos ir dailės sąveika įmanoma tik suradus bendrą pagrindą, kaip ir atliekant kiekvieną komparatyvinę analizę. Ši sąveika įvardijama kaip intersemiotinė, o tuomet – kaip ir komparatyvinės recepcijos atveju – autoriaus žodžiais, „priimantysis tekstas transformuoja ir pertvarko tekstą šaltinį, provokuoja jį dialogui“. Semiotinė analizė veda savitu keliu, leisdama išryškinti vadinamuosius tiesosakos turinius ir jų vaizdinius atitikmenis Boscho paveiksluose. „Intersemiotinę struktūrą, valdančią Boscho tapybinių kalbėjimą“, autorius atpažįsta trijų lietuvių poetų tekstuose. Tai leidžia daryti bendresnę išvadą, kad „semiotinė poetika, kaip savarankiškas ir specifinis reikšmių generavimas, priklauso nuo turinio ir raiškos formos, o ne nuo substancijos“ (Nastopka 2000: 35–37), gale pateikiant savo požiūrį: „semiotiko supratimu, ir tapybinių, ir poetinių diskursų konfigūracijos yra valdomos bendresnių poetiškumo principų“ (Nastopka 2000: 40). Kaip žinoma, nuosekliai komparatyviniam tyrimui tokių išvadų nepakaktų, nes esminės strategijos „nuo konteksto į kontekstą“ paisymas ragintų aiškiai deklaruoti, kuo ši analizė praturtino lietuvių poezijos lauką. Tačiau pats semiotinis metodas kaip konkretus tekstų palyginimo būdas, atskleidžiantis esminius jų bendrumus ir skirtumus, yra ne tik priimtinas, bet ir labai reikalingas. Ne veltui kalbėdami apie literatūros palyginimą

su kitais menais, šiuolaikiniai komparatyvistai patys norėtų „išrasti intersemiotiką, galinčią aprašyti dvi skirtingas sistemas (tekstą ir ikoninę ar muzikinę sistemą) arba transsemiotiką, gebančią bendrai nagrinėti jų elementus“, kartu pažymėdami, kad „uždavinys yra keblus“ (Franco 2016: 241).

Suprantu Kęstutį, kuriam semiotika sušvito kaip švyturys kelyje, matyt, neplanuojant po 1971 m. apgintos disertacijos *Lietuvių ir latvių literatūrų ryšiai* užsibūti lyginamosios literatūros baruose. Nors vėliau kolegų komparatyviniams tyrinėjimams profesorius pritarė ir juos skatino, tačiau turėjo kritišką nuomonę apie komparatyvistiką kaip mokslo sritį, kuriai stinga metodologijos. Nepaisant to, steigiant Lietuvos lyginamosios literatūros asociaciją (LLLA), jis buvo iniciatyvinės grupės narys (kartu su kitais garbiais mokslininkais – Vytautu Kubiliumi, Juozu Girdzijausku, Viktorija Daujotyte, Vytautu Martinkumi ir kitais), priklausė pirmųjų asociacijos rengiamų tarptautinių konferencijų moksliniams komitetams ir leidžiamų straipsnių rinkinių redaktorių kolegijoms, dalyvavo diskusijoje su žymiais Europos komparatyvistais LLLA surengto eilinio Europos lyginamųjų literatūros studijų tinklo kongreso metu 2009 metais. Profesorius nesunkiai atskirdavo, kokių iniciatyvų lietuvių literatūrologijai reikia, kad išaugtų savo provincialų rūbą. Lygiai taip pat greitai ir taikliai sprendavo, kuris bet kuria metodika pagrįstas tyrimas yra kokybiškas ir vertas publikuoti. Dažnai vargindavau Kęstutį, duodama paskaityti savo naujai parengtą straipsnį ar net pranešimą, laukdama teigiamo vertinimo kaip paskatos atliktą darbą viešinti. Ir didžiausias pagyrimas būdavo, jeigu Kęstutis išstardavo „šitas tyrimas turi struktūrą“. Tačiau jei norėdavau, kad profesorius įvertintų mano pastangas tyrime panaudoti kai kuriuos semiotinės analizės elementus, paprastai sulaukdavau gana skeptiško požiūrio: „na čia gal ir tinka, bet tai ne semiotika“.

Išsamios ir nuoseklios semiotinės analizės reikalavimas veikė kaip nuostata, atvirkščiai proporcinga populiarumui. Retas kolega, o dar retesnis studentas ar doktorantas ryždavosi ją taikyti savo tyrinėjimuose. Užtat pradžiugindavo laimingos išimties. Viena

tokių išimčių buvo dabartinio mokslų daktaro, profesoriaus, semiotikos dėstytojo LEU ir VU Greimo centre Dainiaus Vaitiekūno lietuvių filologijos studijų baigiamieji darbai. Teko vadovauti Dainiaus bakalauro darbui, tiriančiam Gustavo Flaubert' o romano *Ponia Bovari* erdvės struktūrą. Pastebėjau, kaip lengvai studentas susidoroja su semiotikos terminais bei nuostatomis ir geba visa tai taikyti savo tyrime. Paprasčiau Kęstučio mus konsultuoti, o vėliau perleidau vadovavimą tolesnėms Dainiaus magistro studijoms. Atmintyje iškyla kelios Dainiaus Vaitiekūno bakalauro darbo gynimo akimirkos: profesorius Albertas Zalatorius, puoselejantis hermeneutinės ir struktūralistinės analizės jungtį, ir profesorius Kęstutis Nastopka, propaguojantis Greimo semiotinės analizės taikymą, už vertintojų stalo išraudę ginčijasi dėl teorinio darbo pagrindo ir specifinių semiotikos užduočių – ar jų pakanka baigiamojo darbo temai išvystyti ir reikiamas išvadas iš tyrimo padaryti. O studentas Vaitiekūnas sėdi priešais susigūžęs, nuleidęs akis, įtraukęs galvą į pečius, bijodamas net krustelėti, akivaizdžiai tapęs dviejų profesorių, atstovaujančių skirtingoms tyrimų kryptims, teorinių ginčų auka. Gerai, kad netrukus profesoriai aprimo, o Lietuvių literatūros katedros vedėjas Zalatorius nesumenkino paties darbo – paliktas aukščiausias jo įvertinimas. Man regis, šis 1994 metų vaizdelis įsimintinas ir kaip galimai liudijantis tam tikrą literatūros teorijų raidos etapą, kuomet vienokia tyrimo strategija kovojo su kitokia, galbūt savo išlikimo dėlei pastarąją neigdama. Tikėtina, kad šiandien tai nebeaktualu. Žymaus prancūzų komparatyvisto Jeano Bessière' o žodžiais (kuriuos jis išsakė 1999 metais), „išivyrauja apibrėžimų, metodų, interpretacijų pliuralizmas; joks apibrėžimas, metodas, interpretacija nebeturi privilegijuotų ryšių su kokia nors viena paradigma ar istoriniu kontekstu ir nė vienas specifinis būdas kurti literatūrą arba apie ją kalbėti nėra viršesnis už kitą“ (2011: 363–364). Esą, literatūros teorijos atskleidžia to paties literatūros objekto istorinį bei kultūrinį pliuralizmą, o tokiu atveju vėl susiduriame su lyginamąja literatūra. Maga pridurti, kad, ko gero, lyginamosios analizės išvengti neįmanoma. Pasak jau minėto Pero Aage Brandto, semiotikams dera priminti, kad

„komparatyvizmas išlieka bet kurio prasmės tyrimo karališkasis kelias“ (Brandt 2010: 323).

Atmintyje išskylantys vaizdeliai skatina užsiminti apie semiotikos ir komparatyvistikos jungtis bei skirtis ir galimą glaudesnę jų sambūvį. Tokia mano profesinė ir asmeninė patirtis. Ar bendraučiau viešose aplinkose, kurias Kęstutis geba paversti jaukiomis ir smagiomis buvimo vietomis, ar privačiose erdvėse – visur jausdavausi laukiama. Gal toks bendravimas ir yra, Kęstučio Nastopkos žodžiais tariant, išsprūstančios prasmės ieškojimas.

Literatūra

Bessière, J. 2011. Literatūros teorijos dviprasmybės. Iš prancūzų kalbos vertė Nijolė Kašelionienė. *XX amžiaus literatūros teorijos: chrestomatija aukštųjų mokyklų studentams*. II dalis. Vilnius: LLTI, p. 359–381.

Brandt, P. A. 2010. Remarques sémiotiques. *Signata* 1, p. 323–330.

Franco, B. 2016. *La littérature comparée aujourd'hui. Histoire, domaines, méthodes*. Paris: Armand Colin.

Ivanauskaitė, J. 1990. Viskas niekad nebus išsakyta. *Šiaurės Atėnai* 39, spalio 31, p. 3.

Nastopka, K. 1995. *Portrait d'une impossibilité, lecture sémiotique de Lokis de P. Mérimée*. Limoges: Presses Universitaires de Limoges.

Nastopka, K. 2000. Lietuvių poezijos sąsajos su Jeronimo Boscho daile. *Komparatyvistika šiandien: teorija ir praktika*. Vilnius: VPU leidykla, p. 35–40.

Vaičiulėnaitė-Kašelionienė, N. 2011. *Lietuvos įvaizdis prancūzų literatūroje: vienos barbarybės istorija*. Vilnius: VPU leidykla.

Žekevičiūtė, I. 1999. Lyginamosios literatūros metodas, arba žaidimas stiklo karoliukais. *Darbai ir dienos* 8 (17), p. 47–52.